

Українська мова

7 клас

Обмеженість уживання форм активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові, способи їх заміни

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттям активних дієприкметників теперішнього часу, повторити суфікси, які утворюють активні дієприкметники теперішнього часу, навчити розуміти, чому вживання таких дієприкметників в сучасній українській мові є обмеженим, та навчити альтернативним способам вираження подібних мовленнєвих конструкцій без використання активних дієприкметників теперішнього часу; учні зможуть пояснювати, чому активні дієприкметники теперішнього часу не є характерними для сучасної української мови, зрозуміють, як правильно замінити активні дієприкметники теперішнього часу; формувати мовну культуру учнів, розвиток критичного мислення та вміння аналізувати мовні явища, виховати повагу до норм літературної мови.

Підручник: Онатій А. В. Українська мова 7 клас, 2024 р.

Хід уроку

I. Організаційний момент

- а) Емоційне налаштування. *Слайд 2.* Який/яка ти?
- б) Вправа на розвиток критичного мислення (немає правильної відповіді, діти розмірковують). *Слайд 3.* Що спільного між олівцем та черевиком?
- в) Вправа на увагу. *Слайд 4.* Прочитати вірш з переплутаними буквами.

II. Актуалізація опорних знань учнів

Перевірка домашньої роботи. Кахут. Гра “Так чи ні! з теми “Дієприкметник”.

Слайд 5. <https://create.kahoot.it/details/dfc241d8-de37-4429-a203-622618339212>

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Чи можна сказати українською як «співаючий», «граючий» або «читаючий»?

Слайд 6.

IV. Вивчення нового матеріалу. Слайд 7.

Активні дієприкметники теперішнього часу в сучасній українській мові маловживані. Йдеться про дієприкметники, що закінчуються на -ачий, -ячий, -учий, -ючий (бажаючий, спляча, слабнучий, читаючий).

Більшість мовознавців радять уникати їх, оскільки вони не є властивими українській мові.

Слайд 7.

Способи заміни невластивих українській мові дієприкметників:

За допомогою іменників:

- іменника у формі називного відмінка:
відпочивальники (а не «відпочиваючі»);
доповідач, промовець (а не «виступаючий»);
керівник (а не «керуючий»);
завідувач кафедри (а не «завідуючий»);
оточення (а не «оточуючі люди»);
довкілля (а не «оточуюче середовище).
- іменника у формі родового відмінка:
лампи енергозбереження (а не «енергозберігаючі» лампи);
- іменника з прийменником:
деталі для комплектування (а не «комплектуючі» деталі);
засоби для миття або мийні засоби (а не «миючі»);
місця для сидіння (а не «сидячі» місця);
- іменника-прикладки:
поет-початківець (а не «початкуючий» поет);
команда-лідер (а не «лідеруюча» команда).

За допомогою прикметників:

- однокореневих прикметників:
панівна еліта (а не «пануюча»);

приваблива пропозиція (а не «приваблююча»);

• синонімів:

зворушлива мить (а не «хвилююча»);

прийдешнє свято (а не «наступаюче»);

сучасні кордони (а не «існуючі»);

чинне законодавство (а не «діюче»);

молоде покоління (а не «підростаюче»);

наступна зупинка (а не «слідуюча»);

змінний графік (а не «плаваючий»);

охочий (а не «бажаючий»);

колишні (а не «бувші»).

• прикметника із суфіксом -альн-:

зволожувальний крем (або крем для зволоження, а не «зволожуючий»);

знеболювальний засіб (або засіб для знеболення, а не «знеболюючий»);

• складного прикметника:

працелюбний, волелюбний хлопець (а не «люблячий працю, волю»).

Слайд 10. Вправа. Порівняй.

Неправильно

Відстаючий учень.

Відпочиваючий чоловік.

Подорожуючий юнак.

Хвилюючі слова.

Правильно

Той, котрий відстає.

Той, хто відпочиває.

Той, котрий подорожує.

Слова, що хвилюють.

Слайд 11, 12. виправили. Чи можна сказати українською як «той, що співає», «той, що грає» або «той, що читає».

V. Фізхвилинка.

Час відпочинку! **Слайд 13.** https://youtu.be/7_Gci6pgd3E?si=A1nqLJlrBi01FCry

VI. Усвідомлення здобутих знань у процесі практичної роботи

Вправа. Слайд 14.

Відредагуй словосполучення.

Підійшовший чоловік,

на слідуючій зупинці, побілівший листок,
посивівша жінка,
чекаючі пасажири,
завідуючий садочка, зволожуючий крем,
з наступаючим святом,
бувші учні.

Вправа. Слайд 15.

Як правильно?

Діюча модель –	робоча модель;
діюча програма –	чинна програма;
діюча група –	активна група;
діючий вулкан –	живий вулкан;
діючий закон –	чинний закон;
діючий лад –	сучасний лад.

Кахут. Тест з теми «Обмеженість уживання форм активних дієприкметників». **Слайд 16.** <https://create.kahoot.it/details/1c61f2d4-ddfc-4515-a984-5f1d2200cb76>

Інтерактивні вправи.

Вправа 1. <https://wordwall.net/resource/60696457>

Вправа 2. <https://wordwall.net/uk/resource/38579581>

VII. Підведення підсумків уроку

Рефлексія.

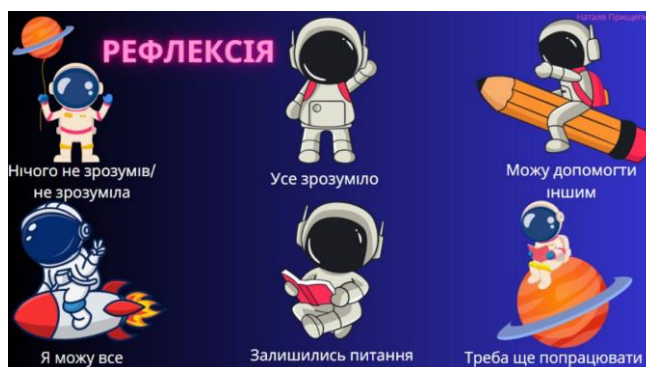
Слайд 18.

Слайд 19.

Слайд 20.

VIII. Домашнє завдання.

Слайд 21.

Вивчити правила § 29, стор. 70.

Виконати письмово вправу 136, стор. 71: відредагувати словосполучення, записати у робочий зошит.

IX. Мотивація.

Слайд 22.

Передбачення <https://www.pinterest.com/pin/2603712279964892/>

